

Суслікіўполі, палятуха ў фотапастцы іхамякувышуку

Падводзім вынікі ініцыятывы «Выратаваць супергрызуноў»

Вясной 2019 года спецыялісты грамадскай арганізацыі «Ахова птушак Бацькаўшчыны» распачалі пошук грызуноўтрох відаў, якім пагражае знікненне: рабога сусліка, вавёркі-палятухі і звычайнага хамяка. Дасюль нават заолагі не мелі дакладнага ўяўлення пра іх сучасны стан. Даследаванні, якія доўжыліся паўтара гады, выявілі некалькі калоній суслікаў і акрэслілі арэал пражывання палятух. А вось з хамякамі ўсё аказалася куды больш складана...

Рабыя суслікі: калоніі пад пагрозай!

Яшчэ ў 1950-60-я гады на тэрыторыі Беларусі жылі мільёны суслікаў. Іх вынішчалі як шкоднікаў сельскай гаспадаркі. Але насамрэч абвінавачванне несправядлівае: суслікі харчуюцца пераважна травамі, а зерне складае малую частку іх рацыёну. Гэтыя грызуны жывуць калоніямі на палях і пашах. Галоўныя пагрозы для іх — глыбокае разворванне глебы, ужыванне пестыцыдаў і гербіцыдаў, драпежніцтва безнаглядных сабак і кошак. «Цяперашні стан рабых суслікаў крытычны, — б'е трывогу эксперт АГБ Сяргей Шакала. - Калі не будуць прымацца сур'ёзныя захады для іх аховы, у бліжэйшыя дзесяць гадоў мы можам страціць гэты від». Даследаванні, праведзеныя ў межах ініцыятывы, выявілі дзевяць калоній суслікаў. Аднак, на жаль, дзве з іх ужо знішчаны падчас сельска-гаспадарчых работ...

Праблема ў тым, што мясцовыя органы ўлады неахвотна падпісваюць ахоўныя абавязацельствы для месцаў пражывання гэтых чырванакніжных звяркоў. Дырэктар АГБ Аляксандр Вінчэўскі кажа:

— Мінулай восенню мы разаслалі ва ўсе гаспадаркі, на чых тэрыгорыях знойдзены калоніі, лісты з папярэдджаннем пра адказнасць за жыццё кожнага сусліка. Але атрымалі сустрэчнае пытанне: «Хто нам кампенсуе штогадовыя страты ад выключэння зямель з севазвароту?» На сёння

пад ахову ўзяты толькі дзве калоніі ў Капыльскім раёне і найбольш вялікая юшавіцкая калонія ў Нясвіжскім раёне, дзе налічваецца болын за 1000 суслікаў (дзё тое не цалкам: 90 гектараў са 107-мі). Аднак знікаючыя віды неабходна ратаваць паўсюль, дзе яны выяўлены! Можна атрымліваць ад іх і прыбытак, калі наладзіць турызм для жадаючых паназіраць за мілымі і пацешнымі звяркамі.

Агульная колькасць суслікаў ва ўсіх знойдзеных беларускіх калоніях — каля 5000 асобін. Яна можа значна вагацца ў залежнасці ад умоў зімоўкі ды іншых фактараў.

Актыўную інфармацыйную кампанію, прысвечаную суслікам, правяло экалагі-краязнаўчае грамадскае аб'яднанне

«Неруш». У верасні і кастрычніку адбыліся 18 асветніцкіх сустрэч са школьнікамі і настаўнікамі Баранавіцкага, Ляхавіцкага, Карэліцкага, Клецкага, Капыльскага раёнаў, навучэнцамі Навагрудскага і Ляхавіцкага аграрных каледжаў, студэнтамі Баранавіцкага ўніверсітэта, а таксама спецыялістамі лягасаў і прадстаўнікамі Беларускага таварыства паляўнічых і рыбаловаў.

— Мы звярталіся да людзей, каб яны дапамагалі выяўляць мясціны, дзе жывуць суслікі, і ўлічвалі, што захаваў рэдкіх жывёл павышае прэстыж раёна, — сказаў старшыня «Неруша» Уладзімір Зуеў. — Спадзяёмся, што наша інфармацыя спрацуе, і колькасць пагроз для суслікаў будзе змяншацца

Вавёркі-палятухі: скрытныя і цікаўныя

Яшчэ да пачатку мэтанакіраванага пошуку супергрызуноў сябры АГБ Дзяніс Кіцель і Андрэй Абрамчук знайшлі некалькі мясцін пражывання палятух у Гарадоцкім раёне. Дзякуючы ініцыятыве атрымалася праверыць наяўнасць лятучых вавёрак яшчэ ў трох раёнах: Віцебскім, Лёзненскім і Шумілінскім.

Як адзначыў спецыяліст па прыродаахоўных пытаннях АГБ Сямён Левы, раней меркавалася, што арэал віду

абмежаваны дарогай з Віцебска ў Невель і ракой Заходняя Дзвіна. Аднак высветлілася, што ў двух пунктах распаўсюджванне палятух сягае праз аўтатрасу, якая ідзе ў Расію. Асноўныя ж мясціны іх пражывання зафіксаваны ў Гарадоцкім і Віцебскім раёнах. Дзве сустрэчы з таямнічымі начнымі вавёркамі адбыліся ў Лёзненскім і Аршанскім раёнах.

Для рэгістрацыі палятух выкарыстоўваліся фотапасткі з відэафіксацыяй. Такім чынам навукоўцы даведаліся, што цікаўныя йалютхі правяраюць усе дуплы на сваім участку. У кадр трапіла і пара вавёрак разам. Ёсць эпизоды, як палятуха рабуе кладоўку жаўтагорлай мышы, пераносіць у зубах бярозавыя каташкі, скача з дрэва.

Атрыманыя доказы існавання палятух спатрэбіліся для складання паніпартоў мясцін іх пражывання і ахоўных абавязацельстваў. Лясны папячыцельскі савет, які сертыфікуе драўніну на экспарт, вельмі строга патрабуе ад лясгасаў аховы чырванакніжных відаў і рэдкіх біятопаў. Таму, напрыклад, Суражскі лясгас адразу ўзяў пад ахову ўсе свае тэрыторыі з палятухамі.

Звычайны хамяк: застаецца надзея...

Дзесяць гадоў таму ў рамках Праграмы малых грантаў ГЭФ на паўднёвым захадзе Беларусі ўжо праводзіліся пошукі хамякоў. Было адзначана больш за 30 рэгістрацый віду, але не знойдзена ніводнай жылой нары. Яшчэ тады даследчыкі заўважылі, што хамякі перасяліліся з палёў на пакінутыя людзьмі хутары, дачныя пасёлкі, няўдобіцы паблізу жывёла-гадоўчых комплексаў з зернясховішчамі. Там і нікалі таўсташчокіх супергрызуноў удзельнікі цяперашняй ініцыятывы.

— Асноўнымі рэгіёнамі нашай разведкі былі паўднёвы захад і крайні паўднёвы ўсход Беларусі, — паведаміў эксперт АПБ Вадзім Пракапчук. — Мы з калегам Аляксандрам Сербунам апытвалі мясцовае сельніцтва, сустрэкаліся з настаўнікамі, паляўнічымі, прыезджалі нават на планёркі трактарыстаў. Была апублікавана вялізная колькасць прэс-рэлізаў. Роставыя фігуры хамякоў з

інфармацыйнымі буклетамі стаялі на аўтавакзалах у райцэнтрах, установах культуры. Урэшце за знаходжанне жылой нары хамяка АПБ прызначыла прэмію, якая паступова вырасла з 300 до 500 рублёў. Найбольш праўдападобныя паведамленні мы правяралі, выязджаючы на мясцовасць. Але ў большасці выпадкаў людзі прымалі за хамякоў тлустых мышэй і палёвак.

Апошні факт знаходжання хамяка, пацверджаны фатаграфіяй, датаваны 2015 годам: у Камянецкім раёне сабакі цягалі нежывогазвярка. Мінулыя 5 гадоў сталі фатальнымі для знікаючага віду. Якраз у гэты перыяд быў ліквідаваны шэраг пакінутых хутароў і заараны межы на палях для зручнасці сельгастэхнікі...

Але навукоўцы не губляюць надзею на сустрэчу з няўлоўным хамяком. Знайсці яго і ўзяць пад ахову вельмі важна, бо гэты від знаходзіцца пад пагрозай глабальнага знікнення і ўнесены ў Бернскую канвенцыю. Ва ўсіх заходнесўрайейскіх дзяржавах колькасць хамякоў катастрофічна скарачаецца.